

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Vera solutio superioris argumenti. c .4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

cognosci futura ut futura: sed res illas, quæ reueta
futura sunt, simplici tantum cognitione, non
considerata earum existentia, apprehendi: ac si di-
cant, rem illam futuram solum apprehendi ut pos-
sibilem, & secundum essentiam. Quam solutio-
nem videntur sibi ex S. Thoma colligere in hoc
articulo, in solutione tertij, quo nihil minus, ut
opinor, ipse cogitauit. Sed ratione non minus ef-
ficaciter impugnari potest primum, quia species
illa à principio creationis concessa Angelis, sunt
species rerum futurarum secundum omnem cir-
cumstantiam temporis, loci & causæ, ita ut per
eamdem species cognoscant, esse hoc tempore, &
loco, & ab hac causâ, quando præsentis sunt: si
ergo sunt principium cognoscendi res præsentis
cum omnibus circumstantiis, nulla in ipsis specie-
bus mutatione reali facta, ut solutio hæc suppo-
nit: cur non possent esse principium cognoscendi
res easdem cum eisdem circumstantiis, ante-
quam præsentis essent? Siquidem ipsarum pro-
pria species sunt.

Deinde, si Angelis indite sunt species rerum;
in omnium sententia solum indite fuerunt spe-
cies futurarum, non autem possibilem, earum
saltem, quæ à Deo solo fieri possunt: nam rerum,
quæ fieri possunt à secundis causis, qualis est ge-
neratio possibilem equi, aut alterius bruti, vel mo-
tus, vel alterius operationis secundæ causæ, habet
quidem Angelus species ab initio infusas, vel sal-
tem per ipsas species substantiarum, & causarum,
operationes earum, & effectus naturales possibi-
les cognoscere potest. At vero rerum, quæ fieri
possunt à solo Deo, & futuræ non sunt, non habet
species, ut omnes fatentur, sed tantum rerum fu-
turarum: & hoc optime ipse nouit: ergo si expe-
ditur in se notitiam alicuius animæ; aut hominis
non præteriti, nec præsentis; colligere certissimè
poterit, illum esse futurum: quia altoqui proprium
conceptum illius non haberet: sicque cognosce-
ret homines, & animas futuras.

Quarto demum alij respondent, Angelum qui-
dem habere species ingentis rerum, in illis ta-
men representari res non tantum futuras, sed et-
iam possibilem: atque adeo non recte Angelum
discernere, quæ illarum sint possibilem, quæ vero
sint futuræ. Ceterum, ut supra dicebamus, quam-
uis hoc verum esset de operationibus futuris, &
possibilibus causarum secundarum: illud tamen
verum non est de rebus, quæ à solo Deo fieri pos-
sunt, ut animarum, & etiam hominum. Homo
enim licet à secunda causâ generetur, constat ani-
ma rationali, quæ à solo Deo dependet: & ideo
Angelus non potest cognoscere homines possibi-
les fieri à Deo, sed aut præsentis, aut præteritis.
Quod si etiam futurorum habet species, sequitur
recte etiam ab eo cognosci, quinam sint futuri:
eos enim recte distinguere posset à præsentibus, &
præteritis, & præterea à possibilem, quia horum
speciem non habet, nec propriam notitiam, ut
dictum est.

CAPVT IV.

Vera solutio superioris argumenti.

Ceterum, ut argumentum superius factum
diluamus, duo notanda sunt. Vnum est, spe-
ciem intelligibilem ideo dici similitudinem & re-
presentationem obiecti, non quia actu faciat rem
cognosci: hoc enim proprium est speciei, quam
Vasquez in 1. p. tom. 2.

verbum & speciem expressam, & actualem repræ-
sentationem obiecti vocamus: sed ideo dicitur
obiectum representari in specie intelligibili, quia
illa est principium eliciendi intellectum seu
cognitionem, quæ est futura species expressa, &
similitudo actualis obiecti. Quæ de causâ species
intelligibilis dicitur habitualiter, seu in actu pri-
mo præsentare obiectum.

Alterum notandum est, sicut in agentibus
naturalibus non sufficit habere principium suffi-
ciens ad operandum, sed necesse est habere etiam
materiam & obiectum debite dispositum; in quo
recipiatur operatio, ut causâ efficiens operetur: ita
in potentiis cognoscentibus præter facultatem ip-
sam innatam & speciem, quæ constituuntur in
actu primo completo ad operandum, necessarium
est obiectum proprium & naturale, esse quod
operari possit. Visus enim etiam instructus specie
non operatur, circa sonum, nec auditus circa co-
lorem: non dico necessariam esse præsentiam ali-
quam realem obiecti proprii, ut eliciatur cogni-
tio circa illud: nam intellectus non postulat hanc
obiecti præsentiam, imò neque sensus eam postu-
laret, si in absentia illius species impressa conser-
uaretur, ut paulo ante dicebamus: sed dico, præ-
ter speciem necessariam esse obiectum certum &
determinatum, circa quod operatio facultatis co-
gnoscentis terminetur, ut eliciatur operationem.

Cum igitur futura contingentia non sint intra
latitudinem obiecti naturalis intellectus Angeli-
ci, ut supra probatum est: efficitur, ut quandiu res
futura est, ab Angelo cognosci non possit, etiamsi
illius habeat speciem intelligibilem: illa enim spe-
cies non est actualis & expressa representatio rei
futz, sed habitualis tantum, & quasi in actu pri-
mo ad eliciendam expressam: cumque futurum, ut
futurum, non sit obiectum naturale huius speciei,
sed eadem res solum quatenus præterita, aut præ-
sens, sequitur, eo tempore quo adhuc res futura
est, per speciem illam non representari habituali-
ter: hoc est, speciem illam non esse principium
eliciendi cognitionem illius rei prout futura, sed
solum prout præsentis, & præteritæ: hoc autem fit
absque vlla in ipsa specie variatione, ex eo solum,
quod comparata cum hac re habet illam pro ob-
iecto sibi proprio, comparata vero cum alia re il-
lam non respicit ut obiectum proprium, ac pro-
inde potest esse principium eliciendi cognitio-
nem vnius rei, & non alterius: quia princi-
pium cognitionis operatur circa rem certam &
determinatam, quam habet ut proprium obiectum.
Difficultas vero argumenti propositi vim habet,
si species intelligibilis impressa ita obiectum re-
præsentaret, ut in ea intellectus veluti in speculo
rem intelligere, ut quibusdam placet: hoc autem
ego falsum existimo: nec enim intellectus conuer-
titur ad speciem tanquam ad speculæ, ut in ea ob-
iectum intueatur, eury talis conuersio vix possit ex-
plicari, sed intellectus specie impressa instructus,
& quasi in actu primo, elicit cognitionem illius
obiecti, cuius dicitur esse species illa. Eodè pacto,
licet diceremus, Angelum intelligere res creatas
absque vlla specie ipsarum virtute natua solius
intellectus, philosophandum esset de cognitione
futurorum: cum enim facultates cognoscentes
non operentur, nisi circa proprium obiectum,
& futura contingentia non sint obiectum intel-
lectus considerati secundum propriam virtutem
sequi.

Enimvero con-
tingentia non
sunt obiecta
naturalia.

16.

X x 3

sequitur nunquam ab eo posse cognosci, nisi peculiari reuelatione. Atque hinc soluitur difficultas proposita disp. 19. c. 3. quare scilicet Angelus non cognoscat futura, si non indiget speciebus ad intelligendum, sed sola virtute nativā intellectus intelligit ea. Respondetur enim, intellectum solum posse operari circa obiectum proprium: futura autem ex se non esse obiectum proprium & naturale intellectus, ut probatū est.

Capreolus.
17.

In hunc sensum interpretari possemus aliqua Scholasticorum dicta. Primum quidem Capreoli in 2. dist. 3. q. 2. art. 3. art. 1. Gregorij, contra tertiam conclus. circa finem solutionis, ubi inquit, ideo futura non cognoscitur ab Angelis, non quia Angeli accipiant cognitionem à rebus, (intelligit per modum efficientis) sed quia ipsa futura capacia non sunt cognitionis, nec ei subiciuntur: ac si diceret, ideo non cognosci, quia non sunt obiecta intellectui Angelico accommodata. Eodem pacto videtur loquutus S. Thom. in hoc art. in solutione tertij, cum dixit, species Angeli æqualiter quidem se habere ad præsentia, præterita, & futura: ipsa tamen futura, & præterita non eodem modo comparari cum speciebus, quia futura, cum nondum sint, non habent naturam, per quam speciebus assimilantur: ac si diceret, nondum esse obiecta idonea, ut per illas species intelligi possint: quamvis species ex se sint illarum rerum, quæ futura, sicut præterita, & præsentia esse possunt: hoc enim videtur significare S. Doctor, cum ait, species æqualiter se habere ad præsentia, præterita, & futura. Quod si hoc tantum voluit docere Hieronymus, cum in quarta opinione, quam existimat probabiliorē, inquit, non intelligi futura, per species infusus Angelo ab initio, quia res ipsæ futuræ non determinant species, vera est eius doctrina. Si vero docere velit id, quod Doctores allegati superiori capite in secundo modo respondendi dixerunt; eius sententia eodem modo, atque illorum responsio impugnanda est.

Obiectio.

Sed obicit aliquis, Si Deus infunderet oculo speciem coloris futuri, fieret visio illius, ac si præsens esset, quemadmodum paulo ante dicebamus, abeuntibus sensibilibus manere aliquando in organis sensuum sensationes: ergo eodem modo si intellectus Angeli haberet speciem rei, quæ futura est, non tantum illam cognosceret ut præsentem, & præteritam, quando reuera præsens, & præterita est, sed etiam ut futuram. Respondeo, diversam esse rationem speciei, in oculo, & in intellectu: nam species in oculo solum præstat visionem coloris, aut lucis secundum se, ac si præsens esset, sine iudicio præsentis, præteriti, aut futuri: species autem intelligibilis deberet esse principium cognoscendi rem cum iudicio futuri, præsentis, aut præteriti: iudicium autem futuri habere non potest Angelus, & ideo species in intellectu rei, quæ vere futura est, non potest servire ad intellectionem futuri, nec respectu illius est principium intelligendi.

19.

Fateor, multo facilius omnibus difficultatibus responderi posse, si dicamus Angelum non intelligere per species inditas, sed per nudam potentiam intellectus: & ideo non intelligere futura, quia illa non sunt obiecta naturaliter intellectui accommodata: nihilominus, etiam si defendamus, Angelum præditum esse speciebus ab initio, difficultates, ut supra, dissolvere, non erit difficile.

Cæterum circa cognitionem præteritorij multa Theologi recentiores conflant præteritiā explicanda cognitione præteritorum, quæ dicuntur memoria. Est enim memoria seu recordatio, ut præterita & prius cognitæ consideratio. Dicitur vero nonnulli memoriam & recordationem fieri in Angelis, & in nobis per speciem quandam relictam ex cognitione præterita, ita ut per illam cognoscamus rem, & cognitionem præteritam illius, & hoc sit recordatio, aut memorari eius. Et eodem modo defendunt rationem memoriæ & recordationis in sensu: memoria enim non solum est patris intelligentis, sed etiam sentientis, ex sententia Arist. in 1. 2. de memoria & reminiscencia. Verum cum nullus sensus suam sensationem sentire possit, quia sensatio sensibilis non est alioquin sentiens, in qua parte fiat sensatio, quantæ etiam magnitudinis sit, quod est absurdum: sequitur, essentialium non esse, recordationem & memoriam fieri per speciem cognitionis præterite: sed fieri in sensu defendere possumus rationem memoriæ & recordationis sine specie cognitionis præterite, etiam si memoria sit cognitio rei præterite, & ut prius cognita, eodem modo explicare possumus in intellectu recordationem & memoriam sine specie cognitionis præterite. Ut autem hoc obiter dicamus, quod fufius examinandum philosophis relinquimus, in memoria in sensu hoc solo fit, quod rem præteritam cum eadem circumstantiis temporis, & loci apprehendimus sub quibus antea nobis cognita fuit. Sic enim dicunt rem illam cognoscere ut præteritam, & ut prius sentiatam aut cognitam.

An vero Angelus cognoscere possit rem præteritam ut præteritam, quæ reuera præterita fuit, sed quam prius non cognovit: difficultatem habet: hoc est, utrum Angelus, si modo crearetur, posset naturali virtute cognoscere quicquid ab initio mundi gestum est, quod dum ille præterit, ab eo recte cognosceretur; an non: atque, ut verum fatear: ego nullam rationem invenio, ut dicam præterita huiusmodi ab Angelo naturaliter cognosci non posse: quoniam Scholastici & Patres communiter solum denegant Angelum secundum propriam ipsius virtutem cognitionem futurorum: cetera igitur omnia naturalia cognitioni illius subiecta esse putant: quid ergo obstat potest, quo minus talia præterita ab Angelo cognoscantur? Primum quidem, si dicamus, ipsum non indigere speciebus infusus, aut iniectis a Deo: sic enim sola vi naturalis intellectus absque speciebus ea cognosceret. Tum etiam si speciebus indigeret ad intelligenda obiecta naturalia, & hæc possumus naturaliter à Deo infundi: sic enim haberet species præteritorij, ac proinde naturaliter ea cognosceret.

Tandem, quomodo possibilia ab Angelis cognoscantur, explicandum est. Dico igitur, possibilia, quæ sunt in potentia naturali creature, certo ab Angelo cognosci. Nam cum Angelus recte intelligat & penetret vim & naturam casualis creature, recte etiam cognoscat omnia, quæ ab ea fieri possunt. Non dico omnia possibilia naturalia: hæc enim sunt infinita: sed omnia possibilia secundum speciem diversā. De individualibus autem dicendum est, singula cognosci posse ab Angelo, non simul, quia infinita sunt, sed paulatim, quia nullum est, quod cognoscere non possit, si appetere velit.

Secundo

Cognoscit ea, quæ non implicant contradictionem in creatura, ut à Deo in ipsa fieri possint, veluti si possit facere cognitionem sine vilo concursu creaturæ: si possit rem productam & annihilatam iterum creare, & alia id genus. Ratio vero est, quia Angelus ita perfecte intelligit naturam, & proprietatis cuiuscunque creaturæ, ut recte etiam cognoscat, quid ei repugnet, aut contradictionem implicet circa illam. Supposito etiam, quod recte cognoscat iam naturam peccati, & gratiæ, recte ipse cognoscit, an potentia absoluta Dei possint esse simul, an peccatum sine gratia, vel sine alia intrinseca mutatione deleri possit.

Tertio demum pronuntio, possibiles naturas substantiarum, quæ à solo Deo produci possunt, non cognosci ab angelo, non solum omnes, sed neque aliquam illarum. Itaque Angelus non cognoscit, an possit Deus producere hoc genus beluarum, & brutorum, hanc creaturam rationalem, vel aliam: dixi autem speciatim hoc genus, vel hanc speciem: nam in vniuersum recte nouit, posse à Deo produci alias species rerum: speciatim vero non cognoscit; quia non est maior ratio, quare hanc speciem potius, quam aliam cognoscat: omnes autem non potest, quod infinitæ sint, nec principium aliquod naturale habeat, unde singulas illarum cognoscere valeat.

ARTICVLVS IV.

Utrum Angeli cognoscant cogitationes cordium.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod angeli cognoscant cogitationes cordium. Dicit enim Greg. in Moralibus super illud Iob. 28. Non æquabitur ei aurum vel vitrum, quod tunc, scilicet in beatitudine resurgentium, vnus erit perspicabilis alteri, sicut ipse sibi; & cum vniuscuiusque intellectus attenditur, simul conscientia penetratur. Sed resurgentes erunt similes angelis sicut habetur Matthæi 22. c. Ergo vnus Angelus potest videre id, quod est in conscientia alterius.

2. Præterea. Sicut se habent figura ad corpora, ita se habent species intelligibiles ad intellectum. Sed viso corpore videtur eius figura. Ergo visa substantia intellectuali videtur species intelligibilis, quæ est in ipsa. Ergo cum angelus videat alium angelum & etiam animam: videtur quod possit videre cogitationem vtriusque.

3. Præterea. Ea, quæ sunt in intellectu nostro, sunt similia Angelo, quam ea quæ sunt in phantasia: cum hæc sint intellectui in actu, illa vero in potentia tantum. Sed ea, quæ sunt in phantasia, possunt cognosci ab Angelo, sicut corporalia, cum phantasia sit virtus corporis. Ergo videtur, quod angelus possit cognoscere cogitationes intellectus.

Sed contra est, quod proprium Dei non conuenit Angelis. Sed cognoscere cogitationes cordium est proprium Dei, secundum illud Ierem. 17. Prauum est cor hominis & in scrutabile, & quis cognoscit illud? Ego Dominus scrutans, &c. Ergo Angeli non cognoscunt secreta cordium.

Respondeo dicendum, quod cogitatio cordis dupliciter potest cognosci. Vno modo in suo effectu, & sic non solum ab angelo, sed etiam ab homine cognosci potest, & tanto subtilius quanto effectus huiusmodi fuerit magis occultus. Cognoscitur enim cogitatio interdum non solum per actum exteriorem, sed etiam per immutationem vultus. Et etiam medicis aliquas affectiones animi per pulsum cognoscere possunt; & multo magis angeli, vel etiam demones, quanto subtilius huiusmodi immutationes occultas corporales perpendunt. Vnde August. dicit in lib. de diuinatione demonum, quod aliquando hominum dispositiones non solum voce prolatas, verum etiam cogitatione conceptas: cum signa quædam in corpore exprimuntur ex animo, tota facilitate perdiscunt. Quamuis in lib. Retractionum hoc dicat non esse asserendum quomodo fiat. Alio modo possunt cognosci cogitationes prout sunt in intellectu: & affectiones prout sunt in voluntate, Et sic solus Deus cogitationes cordium, & affectiones voluntatum cognoscere potest. Cuius ratio est: quia voluntas rationalis creatura soli Deo subiacet, & ipse solus in eam operari potest, qui est principale eius obiectum ut videmus finis: & hoc magis infra patebit. Et ideo ea, quæ ex voluntate sola dependent, vel quæ in voluntate sola sunt, soli Deo sunt nota. Manifestum est autem, quod ex sola voluntate dependet, quod aliquis actu aliqua consideret: quia cum aliquis habet habitum scientiæ, vel species intelligibiles in eo existentes, utitur eis cum vult. Et ideo dicit Apostolus 1. Corinth. 2. quod quæ sunt hominis, nemo nouit nisi spiritus hominis, qui in ipso est.

Ad primum ergo dicendum, quod cogitatio vnius hominis non cognoscitur ab alio propter duplex impedimentum, scilicet propter grossitatem corporis, & propter voluntatem claudentem sua secreta. Primum autem obstaculum tollitur in resurrectione, nec est in Angelis. Sed secundum impedimentum manebit post resurrectionem, & est modum in Angelis. Et tamen qualiter mentis,

tis, quantum ad quantitatem gratiæ & gloriæ, repræsentabit claritas corporis. Et sic vnus mentem alterius videre poterit.

Ad secundum dicendum, quod et si vnus angelus species intelligibiles alterius videat per hoc, quod modus intelligibilium specierum secundum maiorem & minorem vniuersalitatem proportionatur nobilitati substantiarum, non tamen sequitur quod vnus cognoscat, quomodo alius illis intelligibilibus speciebus vitur actualiter considerando.

Ad tertium dicendum, quod appetitus brutalis non est dominus sui actus, sed sequitur impressionem alterius causæ corporalis, vel spiritualis. Quia igitur angeli cognoscunt res corporales & dispositiones earum, possunt per hæc cognoscere quod est in appetitu, & in apprehensione phantastica brutorum animalium, & etiam hominum secundum quod in eis quandoque appetitus sensitiuus procedit aetum sequens aliquam impressionem corporalem, sicut in brutis semper est. Non tamen oportet, quod angeli cognoscant motum appetitus sensitiui, & apprehensionem phantasticam hominis, secundum quod mouentur à voluntate & ratione: quia etiam inferior pars animæ participat aliquantulum rationem: sicut obediens imperanti, ut dicitur in 1. Ethic. Nec tamen sequitur, quod si angelus cognoscit quod est in appetitu sensitiuo, vel phantasia hominis, quod cognoscat id quod est in cogitatione vel voluntate: quia intellectus & voluntas non subiacent appetitui sensitiuo & phantasiæ, sed potest eis diuersimode vti.

CONCLUSIO est, Cogitationes & affectiones cordium, ut sunt in intellectu, & voluntate, non possunt ab Angelo naturali ipsius virtute cognosci, sed à solo Deo. Circa hunc articulum non solum ea, quæ ad ipsum pertinere videntur, examinanda sunt: sed etiam omnia, quæ spectant ad questionem 107. de locutione Angelorum, quod huic articulo connexa sunt. Primo autem loco tractabimus ea, quæ Sanctus doctor in hoc articulo docet.

DISPUT. CCIX.

An cogitationes & effectus cordis nostri ab Angelo propria virtute certo cognoscantur.

Cogitationes cordis, & volitiones cognosci ab Angelo, non solum quid sint, sed etiam circa quid sint, senserunt Hieronymus, & Durandus. cap. 1.

Secreta cordium sola Dei voluntate impediunt ab Angelis non cognosci, dixerunt Scotus, & alij. cap. 2.

Communem sententiam, quæ assertit, secreta cordium non posse ab Angelis suapte natura cognosci, à Thoma de Armentina & Algilio explicatur. cap. 3.

ARTIC. IV.

Secundus & tertius modus, quo prædictam communem sententiam explicat Hieronymus. cap. 4.

Quartus modus explicandi eandem communem sententiam ex S. Thoma, Alexandro, & alijs præsumitur ratione Ricardi. cap. 5.

Eandem modum defendendi communem sententiam aliter probant Sanctus Thomas, Caietanus, & Ferrariensis, quem impugnant Scotus, & Durandus. cap. 6.

Rationi Durandi respondet Ferrariensis. cap. 7.

Eidem rationi Durandi respondet Caietanus. cap. 8.

Communem sententiam alia ratione confirmat Gregorius. cap. 9.

Iudicium auctoritatis in presenti controversia. cap. 10.

CAPVT I.

Cogitationes cordis, & volitiones cognosci ab Angelo, non solum quid sint, sed etiam circa quid sint, senserunt Hieronymus & Durandus.

PRESENS controuersia non modo intelligenda est de actionibus voluntatis, sed etiam de cogitationibus intellectus, utraque enim nominis cognitionis cordis nunc intelligimus. Loquimur etiam non solum de cogitationibus cordis Angelici, sed etiam humani, & inquirimus an possit vnus Angelus cognoscere secretas cogitationes cordis alterius Angeli, aut hominis, antiquam voluntate ipsius Angeli, aut hominis, manifestentur. In qua quidem quaestione vsque adeo varia sunt Theologorum placita, ut vix similitudine singula recensere possimus. Verum, ut rem hæc elucidemus, necesse erit non solum quid nobis probeatur, sed etiam quid ab alijs dicatur persequi.

Prima igitur opinio sit Hieronymi 2. dist. 3. quæst. 3. asserentis cogitationes cordis nostri, aut vnus angeli posse ita ab alio Angelo cognosci, ut manifestum illi sit, non modo quid sint illæ cogitationes, sed etiam circa quid sint, hoc est, circa quod obiectum versentur: vtrum etiam sint per modum fugæ, an prosecutionis, affirmationis, negationis: solum vero vni angelo occultum esse, & discerni ab eo non posse circa quod obiectum affectus & cogitatio alterius angeli, aut hominis magis intensè feratur. Vnicuique autem est huius sententiæ, & sequentis fundamentum, videlicet quia cogitationes & affectus cordis sunt quedam entia naturalia, non aliter, quam substantia ipsiusmet Angeli, imo multo inferius rationis: quod ergo obstat potest, quo minus ab vnoquoque angelo, qui substantiam alterius perficit, intrinsecus, cognosci & intelligi certissime possint, etiam si non manifestentur.

Huius sententiæ meminit Durandus in eadem dist. quæst. 5. num. 10. & eam non solum probabilem putat, sed etiam addit, cogitationes, & affectus vnus angeli, aut hominis ab alio angelo omnino cognosci. Primum quid sint: deinde circa quid versentur, per modum fugæ, an prosecutionis, affirmationis, aut negationis, postremo circa quod obiectum homo, aut Angelus intus operetur. Censet enim non posse rationem assignari, ob quam cum angelus cognoscat cogitationes & affectus cordis, quid sint, & circa quod obiectum, per modum affirmationis & negationis versentur, cognoscere non possit etiam circa quid intentus operetur: cumque iustitiam existimet esse rationem superius aliam, ut ab eo